

vállalja az egyszerre postázott lapok szétszétadását, az előfizetési díjból példányonként 10,- Ft kedvezményt adhatunk.

Kiadó: Eötvös Loránd Fizikai Társulat
1371 Budapest, Pf. 433.
Tel/Fax: 201-8682

Részlet a pontverseny kiírásából

(a KöMaL 1992. évi szeptemberi számából)

Új pontverseny kiírása az 1992-93-as tanévre

Lapunk feladatmegoldó pontversenyei az ebben a számban kitűzött feladatokkal kezdődnek és 1993 májusáig tartanak. Matematikából és fizikából egyaránt 3-3 pontversenyt indítunk. A versenyekbe minden általános- és középiskolás tanuló benevezhet. A verseny középiskolás évfolyamonként külön-külön folyik, az általános iskolásokat egy csoportba soroljuk. Kivétel ez alól a C-gyakorlatok és a mérési feladatok versenye, ahol a diákok osztályuktól függetlenül versenyeznek. (Általános iskolásnak tekintjük azokat a diákokat, akik legfeljebb 8 éve járnak iskolába. Az egységes jelölés kedvéért kérjük, hogy osztályuk jelölésére az 5-8 számjegyeket használják. Középiskolásnak nevezzük azokat, akik 9-12 éve tanulnak. Ők az I, II, III, IV jeleket használják – értelemszerűen – osztályuk megadására.)

A pontversenyekről az alábbi táblázat ad áttekintést:

Verseny	Matematika		A versenyt az alábbi osztályok tanulóinak szánjuk:
		C	Á, I, II, III, IV
		Gy	Á, I, II, (H jelű III)
		F	III, IV
	Fizika	m	Á, I, II, III, IV
		FGy	Á, I, II
		FF	III, IV (M jelű II)

A H jelű matematika gyakorlatok a III. osztályosok versenyébe is beszámítanak, az M-jelű fizika feladatok pedig a II. osztályosok versenyébe. Az F, illetve FF jelzésű feladatok megoldását minden versenyzőtől elfogadjuk, a pontokat évfolyamonként külön összesítjük.

A C gyakorlatokat azoknak szánjuk, akik a másik két matematika verseny példáit túl nehéznek találják.

A pontversenyek állását a márciusi, áprilisi és a májusi számunkban közöljük. A versenyek végeredménye az 1993. őszi számunkban jelenik meg. A C pontversenyt kivéve a kategóriák legjobbjai jutalomban és oklevélben részesülnek. A Texas Instruments budapesti képviselője ebben a tanévben is felajánlott néhány iskolai számológépet a jutalmazásra. Szorgalmas beküldőink minden kategóriában dicsérő oklevelet kapnak. A legeredményesebb versenyzők arcképét az 1993. évi decemberi számunkban közöljük. A végzős diákok oklevelét a lakáscímükre, a többiekét iskolájuk címére küldjük el.

LAPLÁTOGATÁS

A Természet Világa

A *Természet Világa* az egyik legnagyobb múltra visszatekintő magyar ismeretterjesztő folyóirat: Szily Kálmán alapította még 1869-ben, vagyis 1992-ben a Természettudományi Közlöny 123. évfolyamaként jelent meg. És mint ilyen, klasszikus ismeretterjesztő fórumnak számít – nem véletlen, hogy a *Tudományos Ismeretterjesztő Társulat* lapja. Hasonlóképpen nem véletlen az sem, hogy azok a szerzők, akik ötven éve publikálnak a lapban, Szily Kálmán-émlékplakettet kapnak.

A szerkesztőbizottság a mai magyar tudományos élet kiemelkedő személyiségeiből tevődik össze; ízelítőül álljon itt néhány név (tényleg csak ízelítő, hiszen munkásságuk alapján érdemes lenne felsorolni az összeset): Abonyi Iván, Ádám György, Juhász-Nagy Pál, Kordos László, Lovas László, Staar Gyula, Szentágothai János, Vekkerdi László.

A Természet Világát havonta adják ki, és ennek megfelelően nem annyira a pillanatnyi aktualitásoka kerül a hangsúly – noha találhatunk a lapban rövid híreket is –, hanem az átfogó, nagyobb lélegzetű, összefoglaló és értékelő tanulmányokra. Persze ezek is "aktuálisak" a szó jó értelmében: a természetkutatás legújabb eredményeihez kapcsolódnak. A leszélesebb spektrumú tájékoztatást kapjuk az atomerőművek baleseteitől a mikroelemek biológiai jelentőségén keresztül a valószínűség látszólagos paradoxonjaiig bezárólag. A szerzők általában magyarok, de találkozhatunk külföldi tudósok írásaival is.

A cikkek jelentős része különböző állanadó címszavak alatt jelenik meg, például "biokémia", "asztrofizika", "interjú" (ezek a lap tetején olvashatók, nagyban megkönnyítve ezáltal a lapozgatás közbeni tájékozódást). Az egymást követő számoknak egyébként állandó a "külső" alakja, nem csupán a külső borító ízléses, hanem jól kihasználtak a belső borítólapok is: a borítólap II. oldalán "A tudomány képeslapjai" láthatóak: csípőszúnyoglárvák levegővétel közben, a rizshal kialakulásának fázisa vagy egy antarktisi jéghegy és az abból mélyfúrással nyert minta. Ezek a képek is kapcsolódnak valamelyik cikkhez, akárcsak a címlap. A borító harmadik oldalán pedig "A tudomány arcképcsarnoka" c. sorozat található *Korányi Frigyes*, *Ferdinand Richtofen*, *Kittenberger Kálmán* fotóival. Rábukkanhatunk itt olyan névre is, ami ismerősen cseng ugyan, ám hirtelen mégsem jut eszünkbe, hogy mit kellene tudni róla – vagy esetleg teljesen ismeretlennek bizonyul, ami érhető is, hiszen az ember nem lehet minden területen teljesen tájékozott, de: információrobbanás ide vagy oda, még mindig nem késő – a szerkesztőség is ezt sugallja – utánanézni a dolognak. Különösen, mivel ezek a képek nem ötletszerűen jelennek meg az adott szám végén: ezek is kapcsolódnak valamelyik cikkhez.

A fekete-fehér képanyag – ha már az illusztrációknál tartunk – nem túl sok, az írott szöveg az elsődleges (ami az alapvetően "értekező" jellegből is következik), de mindig áttekinthető, segíti a jobb megértést; és a vonalas ábrák is informatívak.

Maguk a cikkek szerencsés átmenetet képeznek a szakpublikáció és a "szórakoztatva tanító" ismeretterjesztő irodalom között: a tudományos megalapozottsághoz és igényességhez nem férhet kétség, ám ahhoz sem, hogy az írásokat egy középiskolás is könnyűszerrel megértheti.

A tudomány közérthetővé tételét szolgálják az interjúk is; bemutatják, hogy egyfelől milyen kihatással lehet életünkre egy kutatási eredmény; másfelől, hogy milyen emberi teljesítmények állnak mögötte – illetve az ismeretterjesztés emberközeli eszközéül is szolgálhatnak a *Bay Zoltánnal*, *John Maynard Smith* evolúciógenetikussal és *Papp Sándor* professzorral folytatott beszélgetések.

A "Rövid hírek" révén rendszeresen tájékozódhatunk a tudományt és a tudományos közéletet foglalkoztató kérdésekről, például arról, hogy az MIT rovarszerű robotokat fejlesztett ki, vagy hogy az afrikai orrszarvúk megmaradt példányait orrszarvuk eltávolításával igyekeznek megmenteni a kipusztulástól – az orvvadászok ugyanis szarvuk megszerzéséért ölnék meg az állatokat.

A "Hírek, események, érdekességek" rovat pedig általában külföldi folyóiratok (*Nature*, *New Scientist*, *Journal für Ornithologie*) alapján közöl valamivel hosszabb ismertetőket. A szemlézésre azonban elsődlegesen a "Folyóiratok" rovat szolgál. Nemcsak a szűkebb értelemben a "természet világával" kapcsolatos hírek olvashatók itt, hanem az amerikai sugárzó hulladékok elhelyezésének gondjairól is megtudhatunk egyet-mást. Az ilyen témájú publikáció azért is jellemző, mert a Természet Világa kiemelt fontosságú témának tekinti a környezetvédelmet – ez bármelyik számába belelapozva hamar kiderül.

Mintegy a természettudományokon túli, ám ahhoz nagyon is szorosán kapcsolódó probléma a "reálképzés" válsága, és tökéletesen helyénvaló az ilyen és ehhez hasonló kérdések megtárgyalása a folyóirat hasábjain, hiszen a közelebbi és távolabbi jövő tudományát a most felnövekvő generáció fogja "csinálni". Ennek a gondolatnak a fontossága nemcsak teoretikus szinten jelenik meg a Természet Világában: a mostani középiskolások számára nyújt lehetőséget képességeik kipróbálására a diákpályzat. A természettudományokkal vagy éppen tudománytörténettel kapcsolatos legjobb dolgozatokat a zsűri megdicséri, megjutalmazza – és megjelenti.

A folyóirat további sajátos vonása az úgynevezett "Szeptikus sarok" – talán még soha nem volt ennyire szükséges, hogy a tudomány iránt érdeklődők a megalapozatlan mendemondákon és fecsegéseken túl is tájékozódhassanak a legutóbbi években túlságosan (a szólás- és gondolatszabadság nevében) terjesztett és popularizálódott aluljáró-irodalom formájában könnyen hozzáférhető okkult "tudományokkal" kapcsolatban. Természetesen nem a konzervatív, vaskalapos elutasításról van szó: az áprilisi számban példának okáért a parapszichológával valóban tudományos szinten foglalkozó *Vassy Zoltán* írt egy állítólagos orosz parafenomén képességeinek helyenként (finoman szólva) dokumentálatlan voltáról.

A folyóirat törzsanyagát leginkább a biológia képezi (bár ezt a kijelentést csak óvatosan merem leírni, mert a különböző cikkek aránya számonként változhat). Anélkül, hogy az összeset fel akarnánk sorolni, megemlíthetjük a biológián belül a genetikát – evolúciógenetikát, orvostu-

dományt és immunológiát, etológiát, botanikát. És olvashatunk a természetvédelem elvi vagy gyakorlati kérdéseiről is. De ugyanígy képviselteti magát a csillagászat és az asztrofizika, legyen szó a világűrben keringő távcsövekről vagy a napfoltok keletkezésére vonatkozó elméletről; és találhatunk cikkeket a geológiáról, földrajzról (és az utazókról), sőt, a hazánkban kisebb publicitást kapó tudománytörténet tárgykörébe tartozó tanulmányok is megjelennek. Számos írást folytatásokban közöl a Természet Világa.

A műszaki tudományok eredményei – értelemszerűen – leginkább mint „járulékos részek” szerepelnek: a gyöngykagylókat bemutató cikkhez kapcsolódó kisebb „mellékletből” megtudhatjuk, hogy miként szokták hamisítani, illetve megkülönböztetni az igazgyöngyöt a hamisítványtól. A műszaki tudományokhoz hasonlóan a történelem sem tartozik a lap profiljába: kultúrtörténeti összefüggésekben találkozhatunk vele.

Ez azonban nem hibája a folyóiratnak, hanem mindössze arról van szó, hogy a szerkesztőség jól átgondolt és igényesen kivitelezett koncepcióval rendelkezik, ami alapvetően nem a természet- és a társadalomtudományok eredményeinek ismertetését jelenti, hanem „csak” a természettudományokét; ezeket azonban úgy, hogy a cikkek egyszerre magas színvonalúak és szakszerűek, és a lap olyan gazdag és érdekes, mint amiről a nevét kapta: a természet világa.

Természet Világa. Megjelenik havonta; 48 oldal, ára 45,- Ft.

GALÁNTAI ZOLTÁN

Lehunytam a szemem

Amikor a nagyobbik fiam először küldött ki a fürdőszobából, megértettem, hogy elérkezett az idő, nem halaszthatom tovább a dolgot: be kell állítanom a gyereket a hagyománytörténelembe. Nem volt más választásom, hiszen munkahipotézisem szerint a tradíció megkerülhetetlen.

Fogmosás után magamhoz intettem a srácot, és egy hirtelen mozdulattal berántottam a körbe. Kicsit megroppant a válla, amikor megszorítottam, de rögtön utána egy *előrefogással* igyekeztem korrigálni a mozdulatot.

Ott álltunk egymás mellett.

Először nem értette, hogy mit akarok. Megpróbáltam elmagyarázni neki, mennyire fontos, hogy kézenfogjam, hisz az egyetemest csak *rávezetéssel* pillanthatja meg. Gyanakvóan nézett rám, mintha sejtette volna, hogy a platóni metafizika talaján állva nehéz ügy lesz az itt és most lehetséges helyes lépéseket megtenni.

A térdemre ültettem, apás gyengédséggel a hajába túrtam és elkezdtem „a” történetet.

Az ember meglepetten vette észre miközben jött lefelé a hegyről, hogy a völgyben egy templom-rom áll. Azt hitte, hogy még mindig az előző események hatása alatt van, s talán a szeme káprázik. Biztos volt benne, hogy két nappal ezelőtt, amikor felfelé ment, még nem volt itt semmi. De a füst is felszállt már, a felhők is elvonultak, és a templom súlyos kőfalai még romjaikban is erőt sugározva ott álltak előtte.

Közelebb ment, körbejárta a romot. Az ajtó helyén rongyfoszlányok lógtak, ki tudja mi célt szolgáltak korábban. Most sem az időjárás, sem az ember ellen nem védtek.

Bal kezével nyitotta meg a piszkos és bűdös rongyfátyol-kaput. Belépett. Négy embert látott fekvő és térdepelő helyzetben valamilyen szőnyegféleségen. Ketten beljebb, a szemközti fal tövében kuporogtak, míg a másik pár közvetlenül a lába előtt hevert, majdnem beléjük botlott. Mintha *ős-idők* óta ott lettek volna. Sovány, csontos testük mezítelen volt, csak az egyik viselt ágyékkötőt. Az a férfi – mert mindnyájan férfiak voltak –, amelyik a legközelebb volt hozzá, ránézett, de nem látta őt. Feltérdelt, kezét előre nyújtotta mintha kérne vagy fohászodna. Mondani akart valamit, de hang helyett csak sötétbarna hányadék jött ki a száján. *Erőtlen volt a nyelvre.* Közben a másik férfi megmozdult mögötte. Teljesen kimerültnek látszott. Négykézláb állt, s amikor egyik kezét felemelte, megbillent, alig tudta egyensúlyát megtartani. Az előtte térdelő társa lába közé próbált benyúlni, de az durván megrúgta. A jelenet, melynek a legcsekélyebb erotikus vonása sem volt, többször megisméltódott. Egyszer csak, a makacs kísérleteket tapasztalva, s türelmét veszítve, a térdepelő férfi megfordult, csak most látszott, hogy jóval erősebb a másiknál.

Gyors, gyakorlott mozdulattal kötelet hurkolt társa nyakára és megszorította.

Gonoszság és szomorúság látszott a szemén.